

Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право

УДК 34.07

Боднар Сергій Вікторович

кандидат юридичних наук, доцент

Вінницький фінансово-економічний університет

Боднар Сергей Викторович

кандидат юридических наук, доцент

Винницкий финансово-экономический университет

Bodnar Sergiy

PhD in Law, Associate Professor

Vynnytsia Finance and Economics University

Кузьмін Денис Леонідович

кандидат економічних наук, юрист

Вінницький фінансово-економічний університет

Кузьмин Денис Леонидович

кандидат экономических наук, юрист

Винницкий финансово-экономический университет

Kuzmin Denis

PhD in Economics, Lawyer

Vynnytsia Finance and Economics University

Кузьмін Дмитро Леонідович

кандидат економічних наук, юрист

Вінницький фінансово-економічний університет

Кузьмин Дмитрий Леонидович

кандидат экономических наук, юрист

Винницкий финансово-экономический университет

Kuzmin Dmitry

PhD in Economics, Lawyer

Vynnytsia Finance and Economics University

**ЩОДО ОБ'ЄКТИВНИХ І СУБ'ЄКТИВНИХ ФАКТОРІВ
ФОРМУВАННЯ ТА ПРИЙНЯТТЯ СУДОВИХ РІШЕНЬ
ОБ ОБЪЕКТИВНЫХ И СУБЪЕКТИВНЫХ ФАКТОРАХ
ФОРМИРОВАНИЯ И ПРИНЯТИЯ СУДЕБНЫХ РЕШЕНИЙ
OBJECTIVE AND SUBJECTIVE FACTORS FORMING AND
ADOPTION OF JUDICIAL DECISIONS**

Анотація. В статті розглянуто поняття і сутність форм і змісту судового рішення, вимоги що ставляться для їх формування і прийняття, дається характеристика, що судочинство, як будь-яка система, є об'єктивним явищем, спрямованим на реалізацію норм матеріального права. Об'єктивне право – право, як сукупність норм, на відміну від прав, що надається окремим особам (суб'єктам). Тому юридичним (суб'єктивним) правом за науковим поняттям прав людини визнаються лише ті домагання людини, які можуть бути об'єктом судового захисту, тобто, це інституційне право на рішення суду в його присудовій функції.

З аналізу наукової юридичної літератури показано, що зустрічається формальне уявлення про правотлумачення категорій об'єктивного і суб'єктивного, які розглядаються не на логіці права, а на об'єктивному критерії – практиці. В судових рішеннях існує різноманіття у визначені понять суб'єктивні права, правосуб'єктність, суб'єкт звернень, суб'єкт розгляду справи та інші.

З точки зору диспозитивності та деліктоздатності надання можливості суб'єктом права на захист об'єктивних і суб'єктивних прав та під охороною законом інтересів. Об'єктивне і суб'єктивне розглядаються як

найширша єдність протилежностей якою коли-небудь оперувала філософія.

Суб'єктивність стосовно до суб'єкта, людини, особи, пов'язана з діями суб'єкта, який відображає думки, переживання тільки одного суб'єкта, особисте. В сучасному судочинстві суб'єктивне проявляється в діалектичній протилежності суб'єктивних прав у судовій практиці і суб'єктивних юридичних обов'язків суб'єктів судового процесу виділені ознаки об'єктивних і суб'єктивних помилок судових рішень, визначено вплив об'єктивних і суб'єктивних факторів на формування і утвердження безпомилкових судових рішеннях.

В статті вносяться пропозиції щодо внесених змін до судового законодавства передбачити: вирішення справ в судах першої інстанції не одним суддею; перегляд судових рішень за винятковими обставинами, як різновид касаційного провадження; виділення в кодексі адміністративного судочинства спеціального розділу розгляду справ та винятковими обставинами.

Із прийняттям цих та інших рекомендацій статті до законодавчих документів на основі досліджень відкриваються нові можливості щодо захисту прав, свобод і інститутів фізичних та юридичних осіб.

Ключові слова: судове рішення, об'єктивні і суб'єктивні фактори, об'єкт, суб'єкт, апеляція, іноземні громадяни.

Анотація. В статье рассмотрены понятие и сущность форм и содержания судебного решения, требования предъявляемые для их формирования и принятия, дается характеристика того, что судопроизводство, как любая система, является объективным явлением, направленным на реализацию норм материального права. Объективное право - право, как совокупность норм, в отличие от прав, предоставляемых отдельным лицам (субъектам). Поэтому юридическим (субъективным) правом по научным понятиям прав человека признаются те притязания человека,

которые могут быть объектом судебной защиты, то есть это институциональное право на решение суда в его присудебной функции.

Из анализа научной юридической литературы показано, что встречается формальное представление о правотолковании категорий объективного и субъективного, которые рассматриваются не в логике права, а на объективном критерии - практике. В судебных решениях существует многообразие в определенных понятий: субъективные права, правосубъектность, субъект обращений, субъект рассмотрения дела и другие.

С точки зрения диспозитивности и деликтоспособности предоставление возможности субъектом права на защиту объективных и субъективных прав и под охраной законом интересов. Объективное и субъективное рассматриваются как широкое единство противоположностей, которым когда-либо оперировала философия.

Субъективность применительно к субъекту, человеку, личности, связанная с действиями субъекта, отражает мысли, переживания только одного субъекта, личное. В современном судопроизводстве субъективное проявляется в диалектической противоположности субъективных прав в судебной практике и субъективных юридических обязанностей субъектов судебного процесса выделенные признаки объективных и субъективных ошибок судебных решений, определено влияние объективных и субъективных факторов на формирование и утверждение безошибочных судебных решениях.

В статье вносятся предложения по внесению изменений в судебное законодательство предусмотреть: решение дел в судах первой инстанции одним судьей; пересмотре судебных решений по исключительным обстоятельствам, как разновидность кассационного производства; выделение в кодексе административного судопроизводства специального раздела рассмотрения дел и исключительными обстоятельствами.

С принятием этих и других рекомендаций статьи в законодательных документах на основе исследований открываются новые возможности по

защите прав, свобод и институтов физических и юридических лиц.

Ключевые слова: *судебное решение, объективные и субъективные факторы, объект, субъект, апелляция, иностранные граждане.*

Summary. *The article deals with the concept and essence of the forms and content of the court decision, the requirements for their formation and adoption, is given a characteristic that the legal process, as any system, is an objective phenomenon, aimed at the implementation of the rules of substantive law. Objective law - law, as a set of rules, in contrast to the rights granted to individuals (subjects). Therefore, the legal (subjective) right under the scientific concept of human rights is recognized only those claims of a person who can be subject to judicial protection, that is, it is an institutional right to a court decision in its judicial function.*

From the analysis of scientific legal literature it is shown that there is a formal representation of the interpretation of the categories of objective and subjective, which are considered not on the logic of law, but on the objective criterion - the practice. In court decisions there is a variety of defined notions of subjective rights, legal personality, subject of appeals, subject of consideration of the case, and others.

From the point of view of the dispositivity and delicacy of providing the subject with the right to protect objective and subjective rights and to protect the interests of the law. Objective and subjective are treated as the broadest unity of opposites that philosophy has ever used.

Subjectivity in relation to the subject, human, person associated with the actions of the subject, reflecting the thoughts, the experience of only one subject, personal. In modern legal proceedings, subjective manifests itself in the dialectical opposition of subjective rights in judicial practice and subjective legal obligations of subjects of the court process, identified signs of objective and subjective errors of court decisions, the influence of objective and subjective's factors on the formation and approval of irrefutable court decisions.

The article introduces proposals for amendments to the court legislation to

provide for: the decision of cases in the courts of first instance, not one judge; review of court decisions in exceptional circumstances as a kind of cassation proceedings; the allocation in the code of administrative proceedings of a special section of consideration of cases and exceptional circumstances.

With the adoption of these and other recommendations of the article to the legal documents on the basis of research opens new opportunities for the protection of rights, freedoms and institutions of individuals and legal entities.

Key words: *judicial decision, objective and subjective factors, object, subject, appeal, foreign citizens.*

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими і практичними завданнями. Становлення України як правової держави передбачає якісно новий рівень судового захисту прав, свобод та інтересів фізичних і юридичних осіб у сфері публічно - правових відносин від порушень з боку судових органів при розгляді судових справ та при здійсненні ними владних судових функцій на основі законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

У сучасній науці судочинства багато питань потребують подальшого вдосконалення і залишаються спірними, зокрема щодо сутності та правового значення постановленого рішення. У сучасній науці українського судочинства багато питань потребують подальшого вдосконалення і залишаються спірними, зокрема щодо сутності та правового значення постановленого рішення з метою виключення з практики судочинства помилкових рішень та наукового обґрунтування об'єктивних і суб'єктивних факторів впливу на формування і прийняття судових рішень.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Теоретичною основою та науковою базою дослідження стали праці таких провідних вчених у галузі процесуального права, як: В. Б. Авер'янов, А. Б. Агапов, Д. Н. Бахрах, В. М. Бевзенко, Ю. П. Битяк, А. А. Бутирський, Т. О. Гуржій, Ю. М. Козлов,

І. Б. Коліушко, А. Т. Комзюк, О. Д. Крупчан, О. В. Кузьменко, Р. О. Куйбіда, Р. С. Мельник, О. М. Пасенюк, Ю. С. Педько, В. Г. Перепелюк, Л. Л. Попов, В. С. Стефанюк, В. В. Сунцов, Ю. А. Тихомиров, В. І. Шишкіна, М. Й. Штефан, С. М. Штефан.

В науковій літературі зустрічається формування уявлення про концепцію право тлумачення, об'єктивного і суб'єктивного, побудовану не на логіці права, а на об'єктивному критерії – практиці. Ця концепція суперечить розуміння права на інтуїтивному підході, що наразі є основоположним при вирішенні справ. Такий підхід притаманний кожному суді, але ефективність права безперечно не зростає, якщо його застосування відбувається за невстановленими правилами.

В літературі та в рішеннях судових інституцій існує різноманіття у визначенні понять: суб'єктивні права, об'єктивні і суб'єктивні фактори судового процесу, їх впливу на формування і прийняття помилкових, судових рішень і надати відповідні рекомендації.

Об'єктивне і суб'єктивне нерозривно пов'язані і не можуть існувати одне без одного, оскільки право одного суб'єкта не може бути реалізовано поза виконанням обов'язку другим. Об'єднує їх: спільна адміністративно-правова природа; існування в судових правовідносинах; наявність меж у поведінці; належність особам, які мають адміністративну правоздатність на адміністративну дієздатність; наявність державних гарантій. Відмінність полягає у тому, що права реалізуються в інтересах їх власника, а обов'язки в інтересах осіб; права – це міра можливої поведінки, а обов'язки – міра належної поведінки.

Нерозуміння та ігнорування суб'єктами права цих основоположних реалій в контексті прийняття недосконалих законодавчих норм, а також суб'єктивне трактування судьями, законодавчих норм, матеріалів і подій судової справи, втілення в рішення особистих вражень суб'єктів судового процесу, зловживання іноді правом та ігнорування законів призводить, як

правило, до прийняття помилкових рішень.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячена стаття; формування цілей статті полягає у з'ясуванні окремих теоретичних та практичних питань, що стосуються таких феноменальних категорій правової науки, як об'єктивні і суб'єктивні фактори впливу на формування і прийняття помилкових судових рішень.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасних умовах успішне ведення судового процесу багато в чому залежить від якості сформованих судових справ, від всебічного і глибокого судового дослідження матеріалів справи і на цій основі формування і прийняття компетентного, науково обґрунтованого, законодавчо узгодженого рішення. Особливого значення формування прийняття і реалізації судових рішень набувають в умовах демократизації суспільних відносин, послаблення командно- директивного тиску на стан справ третьої гілки влади - судової системи України, коли все більше і більше суди набувають незалежності, правової самостійності.

Відстежено, що в більшості судові органи не мають в достатній мірі науково розроблених критеріїв оцінки матеріалів будь-якої судової справи. Не існує чітких рекомендацій аналізу чинників формування глибоко продуманих, компетентно сформованих і проаналізованих рішень по судових справах, що призводять до збільшення апеляційних скарг, відміни рішень на користь відповідача, а в кінцевому рахунку - порушення права і свобод громадян.

Саме наявність колізій у правових нормах, винятки з різноманітних питань прийняття рішень є досить не рідкісним явищем. Більшість питань стосовно недоліків в оцінці якості рішень мають не виключений характер, трактування понять рішень, їх складових нерідко зводять до аналогій, а не до їх наукового трактування, оскільки всудовому законодавстві, особливо в адміністративному судочинстві, термін «судове рішення» не визначено [1].

З огляду на вищезазначене дозволяє глибше вникнути в природу і сутність винятково суспільного терміну, такого як «судове рішення» і виробити підходи внесення доповнень до законодавчих актів судочинства у трактування, ми рахуємо цього поняття:

- судове рішення - це найзагальніший процесуальний акт (документ) застосування права правосуддя, яким суд вирішує те чи інше питання;
- ухвала - письмове або усне рішення суду в залежності від судової інстанції, процесуальних питань та процедури розгляду судової справи.

На підставі аналізу та юридичного тлумачення правозахисник актів з позиції позитивного права дозволив вийти за межі закритого кола одномірних, лише юридичних явищ, і використати основи і передоснови права з визначення правових ознак категорії «судового рішення», його складових і елементів, а також динаміки розвитку.

Розкриття сутності класифікаційних ознак рішень дають методологічну основу будь-якому суду плідно виконувати процесуальні права з раціонального врегулювання різноманітних ситуацій у контексті існування багатоположних інтересів суб'єктів права та їх прояснення в законності і обґрунтуванні прийнятих судом постанов і ухвал при розгляді справ, а також для формування зводу ознак, що може бути основою інкорпорації та кодифікації судових рішень.

Дослідивши чисельність і змістовність розгляду процесуальних питань юрисдикції приходимо до висновку, що органу правосуддя та в судово-правовій науці не було єдності у поглядах щодо форми, змісту, ані щодо розгляду судових справ і оголошення рішень, вимог до нього. Ситуація пояснюється багатьма чинниками, серед яких виділяється «нетрадиційність» судового процесу, що обумовлюється також прийняттям судами різноманітних й відмінних за своєю суттю та формою процесуальних документів. За цих умов практика змушена діяти імперативним шляхом, що не завжди являється продуктивним.

В рамках нової наукової юридичної парадигми форма і зміст нами розглянута як вимога, що спроможна відкрити нову реальність, не посилаючись на старі догми, а на нову реальність дисциплінарної семантики термінологічної означеності цих понять, як вони утвердились у класичній юридичній науці і в законодавстві. Тобто, відмова від пошуку механічно-редукціоністських конституцій у процесі пізнання форми і змісту судових рішень.

В рамках нової світоглядної юридичної парадигми форму судового рішення ми розглядаємо як структуру, спосіб побудови думки судді, а зміст рішення - його сутність, внутрішню особливість. На підставі нових наукових підходів вдалось вперше виділити ознаки форми та змісту постанови, ухвали суду, їх складових частин, окремих елементів та вимог до судових рішень.

Виконуючи завдання кожного судочинства, суди, використовуючи на практиці рекомендації щодо форми, змісту судових рішень, вимог доних мають реальний механізм, який утверджує законність у сфері публічного адміністрування, спрямовуючи діяльність органів публічної адміністрації та інших учасників публічно-правових відносин у правове русло, конкретизують вимоги законодавства і критерії правомірності дій суб'єктів правозастосування, сприяють законодавцеві у виявленні недоліків і прогалин у правовому регулюванні тієї або іншої групи публічно-правових відносин, утверджують порядок розгляду справ і прийняття законних і змістовних публічних судових актів.

Завдання будь-якого судочинства - прийняття законних і об'єктивних судових актів, які залежать від дії об'єктів і суб'єктів судового процесу і визначення впливу їх об'єктивних і суб'єктивних факторів на формування і утвердження безпомилкових судових рішень.

Доведено, що об'єктом судового права є загальні юридичні умови законотворчості, законодавства, державні нормативні правові акти, судові

рішення. Суб'єкт права - це особа, група осіб, організація та інші, зокрема: індивіди (фізичні особи), серед яких виділяються: громадяни даної держави, іноземці (громадян або підданих інших держав); біпатриди(особи, що мають громадянство або підданство двох чи більше держав); апатриди (особи, що не мають громадянства жодної держави); юридичні особи: організації та об'єднання: державні (державні органи, установи, підприємстві, їх посадові особи); громадські (організації, рухи, партії, органи громадської самодіяльності населення, підприємства, установи та їх посадові особи); соціальні спільності: держава в цілому, нація; адміністративно - територіальні одиниці, виборчі округи, трудові колективи.

Виділені нами також фактори об'єктивних помилок судових рішень: законодавство на момент його створення має фіксоване значення при його прийнятті, згодом умови міняються; зростає роль законодавчих дефініцій у забезпеченні чіткості і зрозумілості правового регулювання, надані чи обмежені простором для суддівського розгляду; основні принципи права, які визначають справжні межі свободи поведінки суб'єктів судочинства права занадто абстрактно чи неадекватно закріплюються в нормах позитивного права; формування дещо ідеалістичного сприйняття законодавчими органами країни людини, її прав та свобод як суб'єктів права, що призводить до зловживання правами; поширення абсолютного розуміння суб'єктами своїх прав, а в результаті відбувається неухильне зростання кількості помилкових рішень, а також апеляційних справ. Пропонуємо внести зміни до чинного судового законодавства і передбачити вирішення справ в судах першої інстанції не одним суддею, а судом зі складанням протоколу безпосередньо в судовому засіданні.

До суб'єктивних факторів помилок судових рішень нами віднесені такі: суди в окремих випадках без мети застосування аналогії закону посилаються на норми інших процесуальних Кодексів України, чим

порушують статтю норми судового розгляду; інколи ухвалюють рішення, які ґрунтуються на обставинах, що не доведені належним чином; неправильно викладають порядок оскарження рішення, що закріплений відповідними нормами; втілення в рішеннях вражень суб'єктів судового процесу, зловживання іноді правом а й зловживання законом; суб'єктивне трактування суддями норм, матеріалів і подій судової справи (по необережності, умисно, недотримання норм, некомпетентність, непрофесійність).

Даючи характеристику касаційного провадження судових справ, особливий наголос зроблено на перегляд судових рішень за винятковими обставинами, як різновиду касаційного провадження. Проте, порушення норм матеріального чи процесуального права з боку суду саме по собі не може бути підставою для перегляду його за винятковими обставинами. Для адміністративного судочинства вироблено пропозиції упорядкування вимог до формування та прийняття рішень та виділення спеціального розділу в КАСУ розгляду судових справ за винятковими обставинами, що дало б можливість підвищення ефективності судового процесу та повноти досліджень обставин для зменшення випадків повторного розгляду судових адміністративних справ, особливо за суб'єктивними факторами судового процесу [6].

Дослідивши підстави та порядок розгляду адміністративних справ за нововиявленими обставинами прийшли до висновку, що у чинному законодавстві та сучасній теорії адміністративного процесу відсутнє узагальнене визначення нововиявлених обставин, що викликає їх різне тлумачення в теорії і практиці, в результаті це призводить до помилок при їх застосуванні. Узагальнено і виявлено про позиційно доповнити КАСУ поняттям «нововиявлені обставини» - це особливо значущі істотні відомості про факти об'єктивної дійсності раніше невідомі суду і заявнику в період провадження по. справі та достовірно встановлені після прийняття

адміністративного рішення для правильного вирішення судової справи. Перегляд судової справи за нововиявленими має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої судової справи з урахуванням обставин, про існування яких стало відомо після ухвалення судового рішення.

Висновки даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Визнання в Україні найвищою соціальною цінністю людини, її життя і здоров'я честі і гідності, недоторканості і безпеки започаткувало принципово нові відносини між державою та людиною. Тому з метою здійснення законних прав та свобод кожної людини державою запроваджено відповідні правові механізми, у законодавстві закріплено гарантії захисту суб'єктивних інтересів кожним суб'єктом. Поряд з іншими правовими гарантіями захисту суб'єктивних інтересів чільне місце, безумовно, належить процесуальним засобам [7].

Одним із процесуальних засобів, покликаних забезпечувати вільне здійснення громадянами України, іноземцями особами без громадянства, юридичними особами законних прав, свобод та інтересів у сфері публічно - правових відносин, є відповідне судочинство. Остаточне правове, організаційне та функціональне становлення вітчизняного інституту судочинства відбулося із прийняттям низки нормативно - правових актів, зокрема на наш погляд основні з них, Закон України «Про судоустрій України» та кодекси судочинства України.

Із прийняттям цих та інших законодавчих документів України в юридичних та фізичних осіб відкрились нові можливості щодо захисту своїх прав, свобод та інтересів у сфері публічно-правових відносин від порушень з боку судових органів та державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, інших суб'єктів при здійсненні ними вимог законодавства, в тому числі на виконання делегованих повноважень.

Викладенні міркування, певна річ є суб'єктивними й не розв'язують вичерпно існуючих проблем прийняття безпомилкових судових рішень, але сподіваємось сприятимуть подальшому розвитку наукових помилок й удосконаленню судового процесуального законодавства та судочинства України.

Література

1. Авер'янов В.Б. Нові категорії Кодексу Адміністративного судочинства України: питання наукового тлумачення / В.Б. Авер'янов // Часопис Київського університету права. - К.: Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького, 2010. - №2. - С. 5.
1. Бевзенко В.М. Участь в адміністративному судочинстві -України суб'єктів владних повноважень: правові засади, підстави та форми: монографія / В. М. Бевзенко. - К.: Прецедент, 2010. - 475 с.
2. Бутирський А. А. Правове регулювання принципів здійснення правосуддя в адміністративному та господарському судочинстві / А.А. Бутирський // Судова апеляція. — 2010. - №2. - С. 33-40.
3. Використання адміністративної юстиції для судового захисту прав громадян: практичний посібник. - Дніпропетровськ: Моноліт. - 2010. – 160 с. (серія. Громадянське суспільство: досвід, професіоналізм, відповідальність).
4. Джабурія О.В. Адміністративно-юрисдикційна функція адміністративного судочинства: зміст та ознаки / О.В. Джабурія // Судова апеляція. - 2001. -№1. - С. 62-69.
5. Адміністративне право України / Підручник 3-є видання. – К.: Юрінкомінтер, 2001.- с. 96-101.
6. Конституція України. Прийняття на п'ятій сесії Верховної Ради України. – К.: Проосвіта, 1996.-80 с.

References

1. Aver'janov V.B. Novi katehgoriji Kodeksu Administratyvnogho sudochynstva Ukrainy: pytannja naukovogho tлумachennja / V.B. Aver'janov // Chasopys Kyjivskogho universytetu prava. - K.: In-t derzhavy i prava im. V.M. Korecjkogho, 2010. - #2. - S. 5.
1. Bevzenko V.M. Uchastj v administratyvnomu sudochynstvi -Ukrainy sub'ektiv vladnykh povnovazhenj: pravovi zasady, pidstavy ta formy: monohrafija / V. M. Bevzenko. - K.: Precedent, 2010. - 475 s.
2. Butyrs'kyj A. A. Pravove rehuljuvannja pryncypiv zdijsnennja pravosuddja v administratyvnomu ta ghospodars'komu sudochynstvi / A.A. Butyrs'kyj // Sudova apeljacija. — 2010. - #2. - S. 33-40.
3. Vykorystannja administratyvnoji justyciji dlja sudovogho zakhystu prav ghromadjan: praktychnyj posibnyk. - Dnipropetrovs'k: Monolit. - 2010. - 160s. (serija. Ghromadjans'ke suspiljstvo: dosvid, profesionalizm, vidpovidaljnistj).
4. Dzhaburija O.V. Administratyvno-jurysdykcijna funkcija administratyvnogho sudochynstva: zmist ta oznaky / O.V. Dzhaburija // Sudova apeljacija. - 2001. -#1. - S. 62-69.
5. Administratyvne pravo Ukrainy / Pidruchnyk 3-e vydannja. – K.: Jurinkominter, 2001.- s. 96-101.
6. Konstytucija Ukrainy. Prynjattja na p'jatyj sesiji Verkhovnoji Rady Ukrainy. – K.: Prosvita, 1996.-80 s.